

פרשת שמות חינוך להתמודדות עם משברים

ושמי

ה' לא נודעתי להם - כי שמי ה' שהוא מהוה הכל, שהרי לפי הנראה כל שנה ונעשה על הארץ ואין בו זה החכלית אינו מהשגחתו ית', אבל בלמחשבה אינו כן אלא אני ה', אע"ג שהוא קוסר זר"ו לדעת אנו, אם שמי אל שדי אינו הכל בהשגחה ואם הכל בהשגחה פ"כ אינו מושג לכבודו ואין זה שדי, אבל האמת שאני אל שדי, ואני ה', אלא שלא נדעמי להאבות איך הוא כן.

וזה היה משוכה למשה ולמור לדורות, דכמו שהאבות ראו כמה עמים שהיה נראה מזה העדר כבוד שמים ולא הרהרו להקשות איך הוא, והרי הודעמי להם שאני אל שדי, כך אין למשה ולא לו לדורות להקשות בזה, אלא להאמין שכן הוא, ומתקמח סוף הדבר להגיע מזה כבודו ית'. ודבר זה להאמין שהכל בהשגחה, ושלא יתקשה לו בכל אשר אנו רואים זרות נעינית, שהוא עיקר גדול בגלות, הרבה אפי"כ משה להוכיח לישראל בפי דברים א', וכמשי"כ בהרחב דבר שם מקרא ל"ג, ומשה רבנו במחלת גדלו ג"כ לא יכול לסבול ולהאמין כי כן הוא, עד שגם אליו דברי ה' אלה.

העמק דבר - ומהלך ב"ה ומהלך ב"ה

בזוה נכלל משוכה על שאלת משה ששכחור דגורת פרעה נעשה שלא בהשגחה ממנו ית' אלא בטבע הענין כמשי"כ, והשיב דגם הטבע היא בהשגחה, ואין הוא לדורות, ומעשה יהיה קשה למשה האריך אפשר שכן הוא, והרי רואה זרות בהליכות עולם הטבע, ע"ז הוסיף ה' ואמר וארא וגו'.

(ג) וארא אל וגו' בא"ל שדי - כבר נמנאר בפי' גרשית בכל המקום שנזכר זה השם שגם להראות דמכלית הנריאה והטבע שהיה איך שגמלה כבוד ה', וכדמתי כל פעל ה' למעטאו (משלי טו ד), כל הנקרא בשמי וגו' (ישעיה מג ו), ובפי' נמדבר י"ד כ"אן בפסוק ואולם סי' אני וימלא כבוד ה', מנזאר, וע"ז בא שם שדי שאמר לעולמו ד', הייט בזה האופן דוקא נשלים תכלית רצונו שימלא כבודו ית', ולא כן אם היה פחות מזה, ואע"ג שאין כח אנושי להבין זאת איך דוקא בזה האופן היה נחמלא כבוד ה' ולא נאופן אחר, אבל כך הוא דיעומי של הקב"ה, ואין לו להרהר אפי"כ, כמו שאין לסקור מה לפניו מה לאמריו של הנריאה, ונעשה שנמגלה ה' לאבות הודיע להם כי כל החכלית הוא כבודו ית', חכו שם שדי.

למה הרעתה - הן הרעה זו היא בהליכות הטבע שראוי למך לקרף על עבדיו הרואים להספך מעבודתם, וכסבור משה שלא היטה השגחה פרטים ממנו ית' בזוה, אלא ממילא נעשה כן כמנהג המלכות, על כן אמר שם אדני, שראוי על פי השגחה לטוד הטבע בשמירת העם, שלא יהא דבר ה' גורם עוד רעה עכ"פ: למה זה שלחתני - אם לא הגיע עוד זמן הגאולה, למה זה שלחתי קודם הזמן: (כג) דיבר בשמך - טענה אחרת, אפילו פשעו ותחייבו להרע להם, מ"מ כיון שדברתי בשמן אינו מכבוד הקב"ה: והצ"ל לא הצלח את עמך - לא ראו עוד שום הלנה שיגרום האמונה נה' שיכול להציל, אלא שאינו רוצה כעת להציל, אבל כאשר עוד לא הללתי ורק גרם להם רעה, אינו כבוד שם שמים, ויהיה ממשע אמונה לפרעה ולישראל:

1 (א) עתה תראה - לא כמו שאמרה סבור שרעה זו הוא רק לרעתם ולא לטובתם, ומש"ה אחת מחרעם על הסתר פנים, לא כן הדבר, דוקא עתה תראה, במה שהרעו לישראל נמקרב זמן הגאולה, ויכול להיות צדק נס מה שלא היה אפשר מקודם, אבל היום תראה, כי ביד חזקה - ע"כ של פרעה: וביד חזקה - ע"כ של ישראל כפרש"י.

האין דבר - פ"ת

לנ. ושובר את הלוחות. מצד דעת גבוה לבדו לא היה צורך לשום קלקול ושבירה שיהיה בעולם. הטוב המוחלט המתפשט לאין קץ ותכלית, כל רע לא יגורהו. אבל דעת הגבוה הולך הוא ומשתפל עד התאים לדעת תחתון, להכריע עולמים מוגבלים ויצורים בעלי חפץ וכח מצומצם אל השאיפה הבלתי פוסקת של הטוב העליון, שדוגמא וערך, הפסק ותכלית, אין לו. זוהי דעתו של משה המסכימה עם דעת עליון, שהיא מוצאה מטרה בשבירה לשם תיקון, שלפי גודל האיכות של השבירה תוכר האיכות הגדולה הכפולה ומכופלת של התיקון, כדרך שיוכר מהוצאה של איוו הכנה מסחרית על הרווח המקווה בה בהצלחתה. ע"כ, דוקא ע"פ דעתו של משה, שהקב"ה מסכים עמו, באה שבירת הלוחות. ומשברים אלה הנוראים, ילוקט אחד אל אחד אור ישועת עולמים שלמים, ע"ן לא ראתה אלהים וולחך"ג.

בזוה יתורץ שאלה גדולה מאוד מאחר כי הוא יתברך ויתעלה אלהי עולם נקרא, ואיך אפשר לומר כן מאחר כי בית המקדש הוא עיקר פאר העולם, א"כ לא היה ראוי שיהיה שמו יתברך נקרא על העולם לומר אלהי עולם כאשר היה ב"ה חרב בעונינו. אבל מפני כי כל הויה יוקדם לה העדר, וא"כ העדר ב"ה הוא סיבת הווייתו וכאלו כבר התחיל הוויית ב"ה. ולפיכך כמו שהלילה והיום הוא אחד בעבור שהלילה הוא שייך ליום, מפני כי העדר הוא סבת הווייתו וכן חורבן בה"מ סבת הווייתו. ולכן רמז הכתוב חורבן ביהמ"ק בתחלת בריאתו של עולם, כי מזה יש ללמוד כי אף חורבן ביהמ"ק כיון שהוא סבת הווייתו נכנס בגדר הויה, ולכן נקרא אלהי עולם. רק כי אין ביהמ"ק נמצא בדורותינו על זה יש להתאונן ואל הדור אשר אין ביהמ"ק נמצא אליהם הוא החסרון, ולהם נגלה הש"י כמו שראוי להיות נגלה להם כמו שהתבאר למעלה:

היה ה' יתברך ויתעלה אלהי עולם

אין אלהי אחר, פ"ת

